

JEDAN POGLED U DAVNU PROŠLOST

Rafael Radica

Izabrali smo ovaj put Horacija, starog rimskog pjesnika. Ne zanima nas toliko on, koliko njegov ondašnji svijet, opjevan u njegovim pjesmama.

Horacije se rodio 65. godine prije Krista u Venuziji, u južnoj Italiji. Otac mu je bio oslobođeni rob, blagajnik na javnim dražbama, koji je dobro znao brojiti i još bolje čuvati zarađeni sestercij. Sin mu se zarana isticao bistrim umom, stoga ga otac povede u Rim, da mu vrijedni učitelji još više obogate nadareno dijete. Zato ga u dvadesetoj godini nalazimo i u Ateni, na višim naucima, retorici i filozofiji. Nešto kasnije tu ga saletješe urotnici iz ožujških Ida, koji ga uvukoše u bitku kod Filipa. No tu se nije baš proslavio. *Clipeo abiecto* dao se u kukavički bijeg. Ipak se došuljao do Rima. Oca više nije našao, a imanje mu je oduzeto. Uz slabu službicu dao se na stvaranje stihova, čemu je odavna naginjao. Ubrzo je izišao na glas, upoznao se i sprijateljio s nešto starijim Vergilijem, koji ga je doveo k Mecenatu. Bučni, javni život nije ga privlačio, stoga je objeručke prihvatio neveliko imanje u Tiburu, blizu Rima, gdje je u miru i tišini, dobrom zalogažu i rumenoj kapljici provodio gotovo ugodne dane. Tu je i umro, iznenada godine 8. prije Krista.

Horacije je bio niska stasa, oštra, crna oka, crne pa rano sijede kose. Kako su odmicala godine, odmicalo je i zdravlje, a sjeta mu je sve više obuzimala duh. I u stihovima se to obilato zapaža. Oštrouman je bio i duhovit, domišljat i lukav, u mladim danima *Epicuri de grege porcus*, kako sam kaže, ali je poslije i to prezreo, te je nastojao oko staložena duha, da bi se mogao odupirati strastima i protivštinama.

U tom duhu sklada brojne stihove, niže zvonke ode. Pri tome je, razumije se, najčešći zaključak: *carpe diem*.

Odmah u početku posvetom svojih oda zaštitniku Mecenatu Horacije nadasve uznosi pjesmu i pjesničku lovoriku: mladom Olimpijcu godi dobivena palma; zrela muža politička slava veseli, marljiva ratara volovi u plug ujarmljeni, a mornara čak i uzburkano more; vojnika pak raduje život u taboru i pogubni ratovi, a njega bršljan oko čela i obijesno kolo Njmfia i Satira po luzima uzdiže nebu do zvijezda.

Horacije stoga već u prvim odama moli bogove, da zaustave krvave ratove, da operu pokoljem i krvlju omašćenu grudu.

Ne sviđa mu se ljudska drskost, stoga pjeva: Kamena je srca bio, sa trostrukom mjeđi oko grudi — tko se prvi svoj čamac mali, krhki — povjeriti drznu vjetru i oluji; — tko je vatru ukro s neba. — jade vruće i smrt ljudim požurio; — još pod nebo krilim uzletio, — u Aheront drsko se spustio. — Jer: *nil mortalibu ardui est* (smrtnicima ništa teško). — Zato Jupitrovi gromovi još uvijek tutnje srditi. — (A vječni Gromovnik još se više ljutiti mora, kad moderni Dedal tvrdi, da Ga nigdje sreće nije na svom letu.)

Horacije, u svoje vrijeme, uzaludnim smatra ispitivati budućnost, kada i kakav će dočekati kraj života on i njegovi mili. Zato veli: sadašnju zgodu, kairos, zgrabi za čuperak, obrsti današnji dan, ne vjeruj sutrašnjem, jer: jao Postume, Postume, — hitro teku godine, — nit pobožnost odgađa bora na licu, — nit starosti prijeke nit smrti neukrotive. — Sa trista bikova dnevno — ne češ ublažiti neumoljivog Plutona. — Svi ćemo uplovit u Aheront mutni, — bilo kralji bilo bijedni ratari. — Zalud ratu bježiš, — zalud valima muklog Jadrana — i olujnom vjetru zalud. — Posjetit češ Kokit plahi, — Danaide kobne i Sisifa trudna. — Ostavit češ kuću, zemlju, ženu — i vočke lisnate i hambare pune. — Baštinik će istočiti bačve Cekuba slatkog. — Nemili čempres jedini bit će ti pratilac vjerni. —

Na posljednji put, kaže Horacije, svatko mora biti uvijek spreman. Smrt vrebja iza svakog ugla, nenadna snaga smrti je grabila i grabit će narode.

Međutim prijatelju Deliju preporuča mir duše. Nek se čuva pretjeranog veselja i tuge pretjerane. Smrt neka uvijek ima pred očima, a život uživa pa-

metno: Mir duše čuvaj u trnju života, — od veselja bučnog je čuvaj, — jer ćeš umrijeti, tužan Deli, — bilo tužan da si cijelog žića, — bilo blažen uz kupicu na travi, — pod borom velim il' jablanom bijelim. — Nek se pletu vijenci ruža, — nek zaigra kolo Nimfa i Satira hitrih. — Ostavit' ćeš kuću, doće i lugove. — Ili umro bogat u svili, — il' pod vedrim nebom siromašak, — nemiloga bit' ćeš žrtva Orka. — Usud goni sve na isto, — kolo sreće okreće se, — kocka pada prije poslije — a u čamac vječnog žića — da nas svali.

Pjesnik želi da njegov suvremenik Rimljanin dotle bude hrabar i plemenit. Nek nauči podnositi siromaštvo i bijedu. — Nek zaručnica njegova dušmanina strepi — sa zidina gledeći, da njezin vojno na njega — ne naleti u krvavom okršaju. — Slatko je i dično za domovinu mrijeti. — I plašljivca smrt dostiže na bijegu, — niti prašta kukavici bijednom, — petam hitrim ni leđima plahim. — Budi zato hrabar, Rimljanine, — pa ako se i čitav krši krug zemaljski, — hrabra tebe ruševine nek zateku.

Želi li pak Rimljanin doći do tih vrлина, Horacije mu svjetuje neka ga nikaško ne svlada pohlepa za zlatom i srebrom: Nema sjaja nikakva pod grudom skrito srebro. — Služi li ti umjereno, onda sjaji. — Ako krotiš duh pohlepni, šire ti je carstvo, — nego ako vladaš od Libije — do stupova Henkulovih, — il' ako tebi služi Punjanin gordi. — Što ga više želiš više žedaš, — ko bolesnik od vodenog u tijelu jada. — Korijen liječi. — Dvije lijepe vrline Horacije još želi usaditi mladicu u srce: neovisnost i neporočnost, jer one su čovjeku svugdje zaštitna pred opasnošću: Neporočnu životom i čistu od zala — nisu potrebna ni maurska koplja, — ni tobolac pun otrovnih strijela. — Putuj mirno Sirtu kroz bučnu, — kroz Kavkaz divlji il' Indiju bajnu. — Bezbrizhan sam luto kroz šumu sabinsku — i pjevao pjesme i stihove sklado, — kad vučina banu i — prepađe se — mene bez oružja.

Kako vidimo, i stari su znali za kojekakve težnje i probleme, ali su znali cijeniti vrlinu.

U NEDOGLED OKRENUT

Janko Bubalo, U nedogled okrenut, pjesme, Mala knjižnica Crkve u svijetu, Split, 1974.

Andrija Bonifačić

Stihovi Janka Bubala svjedoče da iza njih stoji pjesnik, misaona izgrađena osoba koja nam ima što reći.

Stih je u ovoj zbirci slobodan, srokovi vrlo rijetki, oblik u svemu nevezan, a ritam — bez kojega stihovi ne bi bili stihovi — ovisan je o sadržaju, te ga pokorno slijedi.

Pobuđeni smo, dakle, da u prvom redu obratimo pažnju na sadržaj, na misaone poglede — pa se pitamo kamo nas oni vode. Kamo? — U nedogled! Svi potočići — čovjek ima dojam da su kratki i da ih je mnogo — odmah uviru u široko more. Taj dojam pobuđuje jedna neobičnost koja je do kraja provedena: rečenica na kraju pjesme nema točke. Kako su stihovi uvijek smješteni do dna stranice, čini se da je pjesma lonac cvijeća, ali bez dna, te mu je njegov, više likvidan negoli čvrst, sadržaj u neposrednoj vezi s površinama vode koja se u beskraj širi.